

5522

SPRAWOZDANIE SZPITALA BONIFRATRÓW w Krakowie

za rok 1899

o leczonych tamże chorych, których bez względu na religię,
narodowość i stan przyjęto, pielęgnowano i leczono,

ORAZ

krótki przegląd działalności pojedynczych szpitali
w austriacko-czeskiej Prowincyi zakonnej.

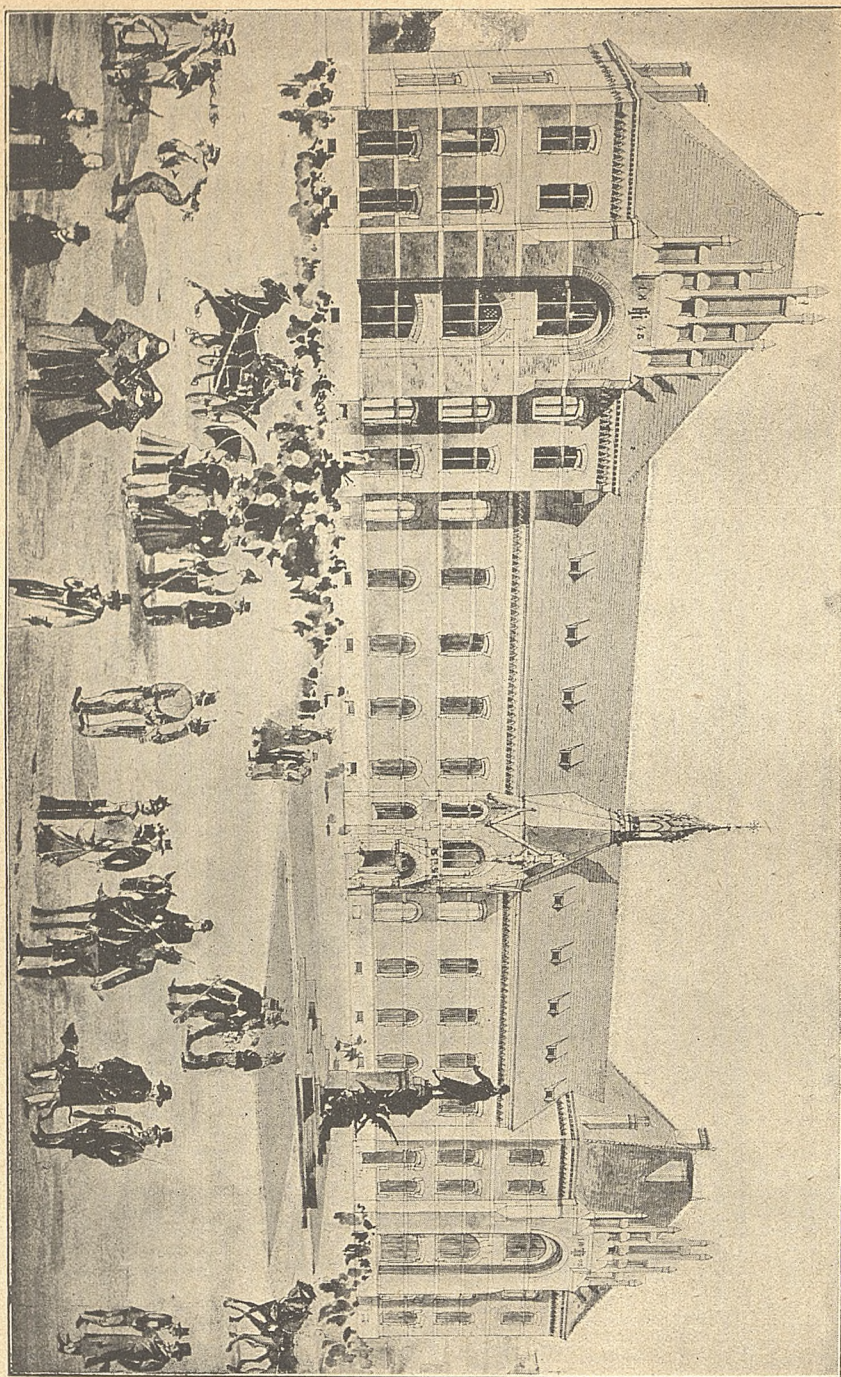

W KRAKOWIE,

W DRUKARNI «CZASU» POD ZARZĄDEM JÓZEFA ŁAKOCIŃSKIEGO.

NAKŁADEM BRACI MIŁOSIERDZIA.

1900.

SZPITAL JUBILEUSZOWY IM. CESARZA FRANCISZKA JÓZEFA I. BONIFRATRÓW W KRAKOWIE.

Ogólne omówienie i podziękowanie.

Jak wiadomo, założony został klasztor Bonifratrów wraz ze szpitalem w Krakowie w r. 1609 przez *Waleryana Montelupiego* oraz kilku mieszczan krakowskich, należy zatem do najdawniejszych instytucyj humanitarnych miasta Krakowa.

Aż do r. 1892 rozporządzał szpital zaledwie 12 łózkami dla chorych, których liczbę wskutek coraz większego napływu biednych chorych zmuszony był ciągle powiększać, tak, że obecnie rozporządza 60 łózkami, które dla braku odpowiedniego lokalu muszą się mieścić częścią w refektarzu, częścią w korytarzu klasztornym i w celach zakonnych.

Celem usunięcia tych niedogodności i ułatwienia dozoru i pielęgnowania chorych, postanowił Konwent w r. 1897, korzystając z okazji **50-letniego jubileuszu pełnego chwały panowania Najjaśniejszego Cesarza i Króla Franciszka Józefa I.** upamiętnić tę rocznicę i z pomocą *Komitetu*, złożonego z kilku *znakomitych obywateli miasta* wybudować nowy szpital, obliczony na 100 łózek, a ponieważ nie posiada na ten cel własnych funduszów, przeto odwołał się do ofiarności całego społeczeństwa.

Jak 290 lat temu mieszczanie krakowscy, wywdzięczając się Bonifratrowi **Ojcu Gabryelowi hr. Ferrarze** za szczęśliwe wyleczenie **króla Zygmunta III**, założyli przytułek dla biednych i opuszczonych chorych, tak też obecnie skromny mieszczanin, wysłużony wachmistrz p. *Karol Srokosz* był pierwszym, który celem uczczenia pamięci swego **ukochanego Monarchy** i w myśl objawionego **Najdostojniejszego** życzenia złożył na budowę szpitala jubileuszowego, tego wielkiego dzieła prawdziwego miłosierdzia i miłości bliźniego, znaczną kwotę 5000 koron.

W ślad za tym pięknym przykładem ofiarowała *Świętna Rada król. stol. miasta Krakowa* na uroczystym posiedzeniu dnia 29 Listopada 1898 r. również z okazji **50-letniego jubileuszu Najjaśniejszego Monarchy** na budowę szpitala 50000 koron.

Zaiste, wspaniały to dar, który zniewala nas nietylko do wdzięczności, ale także do bezustannego pielęgnowania chorych i cierpiących wszelkiego rodzaju, do służenia im z zupełnem zaparciem się własnem. Dar ten jest również nietylko zachętą, ale i także najwymowniejszem uznaniem naszych starań i pracy, ażeby ten zakład humanitarny, którego grożący mu zupełny upadek przed kilku laty, nietylko zarząd prowincyalny, ale też i wszystkich szlachetnie myślących smutkiem napępiał, nietylko do nowej działalności pobudzić, lecz z pomocą i łaską Bożą i szczodrobliwych dobrodziejów rozszerzyć i powiększyć, a w ten sposób tysiącom biednym i nieszczęśliwym zapewnić przytułek w chwili ich największej biedy i potrzeby t. j. w czasie ich choroby.

Dzięki wspnianemu darowi Świętej Rady miejskiej i dość obficie wpływającym składkom licznych dobroczyńców i przyjaciół naszego zakonu, przystąpiliśmy do rozpoczęcia budowy 85 metrowego na zewnątrz skromnie wyglądającego a mimo to wspnianego budynku, według planu *zaszczytnie znanego architekta p. Teodora Talowskiego* i doprowadziliśmy budowę szczęśliwie pod dach. Życzyć tylko należy, ażeby nowy ten

szpital mógł być zupełnie ukończonym do 18 Sierpnia 1900 r. i w dniu tym, jako w 70 rocznicę urodzin **naszego Monarchy**, mógł być poświęcony i oddany swemu wzniosłemu przeznaczeniu.

Do kompletnego wykończenia i urządzenia tego nowego zakładu **potrzeba jeszcze co najmniej 100000 koron**, a ponieważ dotychczas zebrane fundusze już wyczerpane, przeto zwraca się *Konwent z usilną i serdeczną prośbą* do wszystkich **dobrodziejów i przyjaciół** o dalsze datki na ten nowy **jubileuszowy szpital**.

Podając niniejszem Szanownej Publiczności ten krótki wykaz naszej czynności zeszłorocznej, poczuwamy się do miłego obowiązku złożenia serdecznego podziękowania wszystkim *zwolennikom i przyjaciołom* naszego zakładu, którzy nie tylko otaczali nas swoją życzliwością, ale też chętnie według możliwości z czynną nam pomocą spieszyli.

Szczególniejsze jednak podziękowanie składamy *Przewielebnemu Duchowieństwu* czterech galicyjskich Diecezji, które z prawdziwą staropolską gościnnością chętnie w swój dom przyjmuje naszego kwestującego brata i według możliwości jałmużnę temuż na utrzymanie biednych chorych udziela; *Wysokim c. k. Władzom państwowym i krajowym*; *Świetnej Reprezentacji stoł. król. miasta Krakowa*, *Świetnemu Prezydium i Wydziałowi powiatowemu Krakowskiemu*, *Świetnym Dyrekcyom Krakowskiej i powiatowej Kasy Oszczędności*; *Świetnej Dyrekcyi Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń*; *Świetnej Radzie miasta Podgórze*; *Szanownym Zarządom galicyjskich miejsc kąpielowych*; *Szanownym Redakcyom Krakowskich i Lwowskich dzienników*, które przez swoje chętnie ogłoszenia naszych miesięcznych i rocznych Sprawozdań z czynności szpitalnej i przebiegu budowy nowego Szpitala Jubileuszowego, powszechną uwagę na naszą Instytucję zwróciły i tem samem wielce ku dźwignieniu naszej działalności się przyczyniły. Wszystkim tym wyrażamy serdeczne stokrotne staropolskie „Bóg zapłać“, ośmielając się jeszcze dołączyć uniżoną prośbę o łaskawą nadal przychylność i życzliwość, jakoteż skuteczne popieranie w naszych zamiarach dla dobra biednej i cierpiącej ludzkości.

Kraków, dnia 1 stycznia 1900 r.

Konwent Braci Miłosierdzia (Bonifratrów)

Fr. Lütus Bernatek

*Przeor Bonifratrów w Krakowie,
właściciel złotego krzyża zasługi z koroną.*

Wykaz co do rodzaju chorób.

C H O R O B Y	Pozostało z r. 1898	W roku 1899					Pozostaje na r. 1900
		Przyjęto	Opuściło Zakład			Zmarło	
			Wyle- czonych	W sta- nie po- lepsze- nia	Niewy- leczo- nych		
I. Choroby ogólne i choroby krwi.							
Uwład starczy	—	21	—	8	1	9	3
Niedokrewność	—	2	2	—	—	—	—
Cukrówka	—	1	—	—	—	1	—
Gościec stawowy ostry	2	16	17	1	—	—	—
„ mięśniowy	2	3	5	—	—	—	—
„ stawowy przewlekły	—	2	2	—	—	—	—
Dna	—	1	1	—	—	—	—
Plamica	—	2	1	—	—	1	—
Dur brzuszny	3	20	23	—	—	—	—
Zimnica	1	48	49	—	—	—	—
Influenza	—	6	6	—	—	—	—
II. Gruźlica i zolży.							
Scrofulosis	—	1	—	—	—	1	—
Gruźlica płuc	2	28	—	9	2	16	3
„ jader	—	2	2	—	—	—	—
„ krtani	1	1	—	2	—	—	—
„ przełyku	—	1	—	—	—	1	—
„ płuc i kiszek	—	2	—	—	—	2	—
III. Nowotwory.							
A) łagodne:							
Kaszak	—	1	1	—	—	—	—
Brodawczak	—	1	1	—	—	—	—
Tłuszczak	—	1	1	—	—	—	—
B) złośliwe:							
Rak powieki	1	1	2	—	—	—	—
„ wargi	—	2	2	—	—	—	—
„ przełyku	—	1	—	—	—	1	—
„ żołądka	—	1	—	—	1	—	—
„ wątroby	—	1	—	—	—	1	—
„ pęcherza moczowego	—	1	—	1	—	—	—
IV. Pasorzyty.							
Tasiemiec	—	1	—	—	—	—	1
V. Skaleczenia z wyjątkiem samobójstw.							
Stłuczenia	2	24	22	—	—	—	4
Rany cięte	—	4	4	—	—	—	—
Rany tłuczone	3	14	17	—	—	—	—
Rany klute	1	2	3	—	—	—	—
Złamanie kości bez powikłań	1	9	8	—	—	1	1
„ „ z powikłaniami	—	1	—	—	—	—	1
Oparzenie	—	6	6	—	—	—	—
Ciała obce	—	2	2	—	—	—	—
VI. Otrucia z wyjątkiem samobójstw.							
Ostre zatrucie alkoholem	—	28	28	—	—	—	—
Zatrucie tlenkiem węgla	—	1	1	—	—	—	—
Do przeniesienia	19	259	206	21	4	34	13

C H O R O B Y	Pozostało z r. 1898	W roku 1899					Pozostaje na r. 1900
		Przyjęto	Opuściło Zakład			Zmarło	
			Wyle- czonych	W sta- nie po- lepsze- nia	Niewy- leczo- nych		
Z przeniesienia	19	259	206	21	4	34	13
VII. Usiłowane samobójstwo.							
Przez utopienie	—	2	2	—	—	—	—
Przez powieszenie	—	1	1	—	—	—	—
Zatrucie kwasem solnym	—	1	1	—	—	—	—
VIII. Choroby narządu nerwowego.							
Przekrwienie mózgu	—	2	2	—	—	—	—
Krwotok mózgowy	—	12	8	1	2	1	—
Nowotwór mózgu	—	1	—	—	—	—	1
Zwyrodnienie rdzenia pacierzowego	—	2	—	—	1	—	1
Krwotok w mózgu przedłużonym	—	1	1	—	—	—	—
Nerwoból kulszowy	1	5	5	—	—	—	1
„ międzyżebrowy	—	2	2	—	—	—	—
„ żołądkowy	1	1	1	—	—	—	1
Niedomoga nerwowa	1	—	1	—	—	—	—
Postrzał	—	5	5	—	—	—	—
Padaczka	—	1	—	1	—	—	—
Katalepsja	—	1	—	1	—	—	—
Zapalenie rdzenia pacierzowego	2	2	—	3	1	—	—
Wyschnięcie rdzenia pacierzowego	1	1	—	2	—	—	—
Hypochondrya	—	11	10	—	—	—	1
Porażenia	—	1	—	1	—	—	—
Melancholia	—	1	—	—	1	—	—
Obłęd pierwotny	—	1	—	1	—	—	—
Niedołęstwo starcze	—	1	—	1	—	—	—
IX. Choroby ocz.							
Zapalenie spojówek	—	5	4	—	—	—	1
Zaćma	—	1	—	—	—	—	1
X. Choroby uszów.							
Zapalenie ucha środkowego	—	4	4	—	—	—	—
XI. Choroby narządu oddechowego.							
Nieżyt krtani ostry	—	14	13	—	—	—	1
„ „ przewlekły	—	1	—	—	1	—	—
„ oskrzeli ostry i przewlekły	4	77	78	—	—	—	3
Zapalenie opłucnej suche	—	10	9	—	—	—	1
„ „ z wysiękiem	—	3	—	1	—	—	2
Zapalenie płuc	—	43	38	—	—	—	5
Zapalenie płuc i opłucnej	—	11	8	—	—	3	—
Rozedma płuc	1	15	7	2	—	3	4
Krwotok płucny	—	2	2	—	—	—	—
Zgorzelina płuc	—	1	—	—	—	1	—
XII. Choroby narządu krążenia.							
Zapalenie mięśnia sercowego	—	1	1	—	—	—	—
Zapalenie osierdzia	—	2	1	—	—	1	—
Miażdżyca tętnic	1	1	—	—	—	2	—
Zwyrodnienie mięśnia sercowego	—	1	—	1	—	—	—
Zakrzep żyły goleniowej	—	1	—	1	—	—	—
Krwawnice	—	2	2	—	—	—	—
Krwawienie z nosa	—	1	1	—	—	—	—
Zapalenie gruczołów limfatycznych	—	6	6	—	—	—	—
Do przeniesienia	31	516	419	37	10	45	36

C H O R O B Y

W roku 1899

C H O R O B Y	Pozostało z r. 1898	W roku 1899					Pozostaje na r. 1900
		Przyjęto	Opuściło Zakład			Zmarło	
			Wyle- czonych	W sta- nie po- lepsze- nia	Niewy- leczo- nych		
Z przeniesienia	31	516	419	37	10	45	36
XIII. Choroby narządu trawienia.							
Zapalenie ropne dziąseł	—	2	2	—	—	—	—
„ języka	—	2	2	—	—	—	—
„ gardła i migdałów	1	3	4	—	—	—	—
„ gardła z owrzodzeniami	2	3	4	—	—	—	1
Ropień gardła	1	3	4	—	—	—	—
Wrzód żołądka	—	2	—	2	—	—	—
Nieżyt żołądka i kiszek	—	24	23	—	—	—	1
„ „ ostry i przewlekły	2	26	27	—	—	—	1
„ kiszek ostry i przewlekły	—	12	11	—	—	—	1
Zapalenie otrzewnej	—	1	—	—	—	1	—
„ otrzewnej gnilnej	—	1	—	—	—	1	—
„ około wyrostka robaczkowego	—	1	—	—	—	—	1
Dispepsja	—	1	1	—	—	—	1
Przetoka odbytnicy	—	2	1	—	—	—	—
Marskość wątroby	—	4	—	3	—	—	—
Nowotwór wątroby	—	1	—	1	—	—	—
Przepuklina uwięznięta	—	1	1	—	—	—	—
„ wolna	—	5	5	—	—	—	—
Żółtaczką	—	1	1	—	—	—	—
XIV. Choroby narządu moczowego.							
Zapalenie nerek ostre	—	1	—	1	—	—	—
„ „ przewlekłe	—	10	—	2	—	6	2
Kamienie nerkowe	1	1	—	2	—	—	—
Zwężenie cewki moczowej	1	2	2	—	—	—	1
Zapalenie jąder	—	2	2	—	—	—	—
XV. Choroby narządu płciowego.							
Stulejka wrodzona	—	1	1	—	—	—	—
Wodniak pochwy jądrowej	1	1	2	—	—	—	—
Żylak sznurka nasiennego	—	1	1	—	—	—	—
XVI. Choroby weneryczne.							
Rzeżączka bez powikłań	7	32	33	—	—	—	6
„ z powikłaniami	2	10	12	—	—	—	—
Wrzody miękkie bez powikłań	—	4	3	—	—	—	1
„ „ z powikłaniami	—	2	2	—	—	—	—
„ twarde bez powikłań	—	2	2	—	—	—	—
„ z powikłaniami	1	3	4	—	—	—	—
Kiła drugorzędna	—	14	11	1	—	1	1
Kłykciny kończyste	—	1	1	—	—	—	—
XVII. Choroby skóry i tkanki podskórnej z wy- jątkiem form kilowych.							
Ospa prawdziwa	6	21	16	—	—	9	2
„ wietrzna	2	—	2	—	—	—	—
Wąglik	—	2	2	—	—	—	—
Liszaj	—	2	1	1	—	—	—
Ecthyma	—	1	1	—	—	—	—
Wyprysk	—	12	12	—	—	—	—
Wrzody żylakowe podudzia	1	12	11	—	—	—	2
Świerzb	—	25	25	—	—	—	—
Zapalenie skóry	—	1	—	—	—	—	1
Zapalenie tkanki łącznej podskórnej	6	18	20	1	—	—	3
Ropnie	4	21	24	—	—	—	1
Odleżyna	—	1	1	—	—	—	—
Zanokcica	—	1	1	—	—	—	—
Do przeniesienia	69	815	697	51	10	63	63

C H O R O B Y	Pozostało z r. 1898	W roku 1899					Pozostaje na r. 1900
		Przyjęto	Opuściło zakład			Zmarło	
			Wyle- czonych	W sta- nie po- lepsz- nia	Niewy- lecz- nych		
Z przeniesienia	69	815	697	51	10	63	63
Łuszczyca	—	2	—	2	—	—	—
Strupień woszczynowaty	—	2	2	—	—	—	—
Róża	1	10	11	—	—	—	—
Mycoris fungosa	—	1	—	1	—	—	—
XVIII. Choroby kości z wyjątkiem skaleczeń.							
Zapalenie okostnej	—	4	4	—	—	—	—
szpiku kostnego	—	1	—	—	—	—	1
Gruźlica kości	—	7	5	—	—	—	2
Martwica kości	—	1	—	1	—	—	—
XIX. Choroby stawów z wyjątkiem skaleczeń.							
Gruźlica stawów	—	6	4	2	—	—	—
XX. Choroby mięśni, ścięgien i torebek mazistych z wyjątkiem skaleczeń.							
Zanik mięśni postępowy	—	1	—	1	—	—	—
Zapalenie chron. torebki	—	—	—	—	—	—	—
„ „ rzepkowej	—	1	1	—	—	—	—
XXII. Bez rozpoznania.							
Obserwacya	2	9	11	—	—	—	—
Symulacya	—	6	6	—	—	—	—
W stanie konania	—	5	—	—	—	5	—
Razem	72	871	741	8	10	68	66
		943			943		

—><:03<—

WYKAZ

operacyj dokonanych na chorych stałych i przychodnich.

	Wyleczonych	Zmarłych
Amputacja palca wielkiego u nogi	1	
„ podudzia z powodu Endarteritis obliter.	1	
Antro- et atticotomia z powodu Otitis media suppurativa	1	
Kastracja jądra	3	
Laparotomia z powodu zapalenia gnilnego otrzewnej	1	
Naciągnięcie nerwu peron. przy wrzodach podudzia	3	
Odprowadzenie przepukliny uwięźniętej	3	
„ zwichnięcia	1	
Opatrunek Unny przy wrzodach podudzia	15	
„ gipsowy	8	
Opatrzanie złamań: a) bez powikłań:		
kość nosowa 1, podudzia 4, obojczyk 1, ulna 1, kostki podudzia 2, palec 1	10	
b) z powikłaniami: podudzie 1	1	
Otwarcie ropni 53, karbunkułu 4, furunku 6, zastrzału 34, Phlegm. zwykła 25, phlegm. zgorzeli 6	128	
Operacja haemoroidów	1	
„ stulejki	7	
„ paznokcia wrośniętego	5	
Radykalna operacja przepukliny pachwinowej wol.	5	
„ wodniak moszen	1	
Rozcięcie wędzidełka penis	1	
Resekcja żebra i thoracotomia	2	
„ wyrostka robaczkowego (appendicitis)	1	
Sequestrotomia	2	
Tamponada z powodu krwotoku nosa	4	
„ z powodu krwotoku po wyrw. zęba	5	
Thorakoplastyka	1	
Transplantacja	1	
Urethrotomia externa z powodu zwężenia cewki moczowej	1	
Wyluszczenie palca wielkiego wraz z metatarsus	1	
Wyłuszczenie ognisk gruźliczych w kościach i częściach miękkich	15	
Wycięcie v. Saphen. mag. (Ulcera varic. cruris.)	4	
„ kłykcin	3	
Wyluszczenie nowotworów:		
a) dobrotliwych: kaszak 2, torbiak skórzysty 1, torbiak przedrzepkowy 2, gruczołak limfatyczny 4, brodawczak 1	10	
b) złośliwych: rak wargi	2	
rak powieki	1	
Wydobycie ciał obcych	15	
„ zębów wobec periost maxill.	11	
Wstrzyknięcie zawiesiny jodoformowej do ropni gruźliczych	4	
Wypalenie aparatem Paquelina: molluscum 1, kłykcin 1, wilka 5, raka nosa 1, fungus mycotic. 1	9	
Zeszycie ran ciętych	27	
Razem	315	

Do liczbowego zestawienia dokonanych w roku bieżącym operacyj należy dołączyć kilka szczegółów i uwag, jakie nastęczyły obserwowane przypadki:

Przepukliny jelitowe wolne, jak w ogóle we wszystkich szpitalach tak i w naszym stają się coraz częściej przedmiotem leczenia radykalnego, a to dzięki dobrym wynikom dającym się osiągnąć przy pomocy obecnie używanych metod i braku niebezpieczeństwa połączonego z tym zabiegiem operacyjnym. U chorych naszych w liczbie 5 zastosowano metodę „Kochera“, której zalety operator szpitala miał sposobność wypróbować na więcej niż 30 przypadkach przepuklin pachwinowych u dzieci w szpitalu św. Ludwika. Również i u dorosłych chociaż przepuklina jest wielka a worek przepuklinowy gruby, liczyć można na wynik zupełnie dobry, jeśli tylko worek przepuklinowy w całej długości kanału zostanie wyluszczonego a kikut jego po przeciągnięciu przez otwór w powięzi mięśnia wszyty wysoko w ścianę brzuszna. Wynik doraźny u naszych chorych był pomyślny, rany operacyjne zagoiły się *per primam intentionem*.

Pouczającym ze względu na sporne dotąd zapytrywania w kwestyi leczenia zapaleń wyrostka robaczkowego jest przypadek Nr. protok. 794.

D. S. lat 26 zakonnik, zachorował przed 3 miesiącami wśród objawów peritonitis: silny ból w okolicy biodrowej prawej, obrzęk w tem miejscu, zatrzymanie stolca i wiatrów, wymioty, temperatura 39°. Po zastosowaniu okładów lodowych, podawaniu opium, objawy zadrażnienia otrzewnej uspokoiły się, wymioty ustały, a po kilku dniach chory oddał obfity stolec. W następnych tygodniach obrzęk, a z nim razem i bolesność miejscowa zmniejszały się statecznie, tak że pacjent opuścił łóżko, atoli niebawem jednak po odprawieniu Mszy św. doznał znowu napadu silnych bólów w okolicy biodrowej prawej, zatrzymania stolca i wiatrów bez podniesienia się jednak ciepłoty ciała. Objawy te ustąpiły po kilku dniach, stolce odchodziły regularnie i bez dolegliwości, w głębi dołu biodrowego dała się wykazać jedynie większa oporność. Gdy chory po upływie dwóch tygodni czasu gotował się do objęcia napowrót swych zajęć kapłańskich, nagle bez danej przyczyny wystąpił trzeci atak bólów bez gorączki. Wkrótce potem przewieziono pacjenta do szpitala, gdzie badanie wykazało prócz silniejszego napięcia mięśni w dole biodrowym prawym, bolesność poniżej punktu Mac Burneya (środek linii pociągniętej od pępka do prawej spina aut. superior.).

Podczas zabiegu operacyjnego, na który chory trapiiony ponawiającymi się napadami chętnie się zgodził, stwierdzono lekki naciek zapalny w tkance przedotrzewnowej i znaleziono wyrostek robaczkowy w części środkowej rozdęty i obrzękły, w całej zaś swej długości (12 cm.) przekrwiony i lekko zgrubiały. Tuż przy podstawie odcięto go w zupełności, a ranę zespojono luźnym szwem.

Przebieg pooperacyjny okazał jednorazowe podniesienie się temperatury do 38°. Stolec, po podaniu środka przeczyszczającego (oleum ricini) oddał chory po tygodniu, a w dniu ósmym, przy zmianie pierwszego opatrunku przedstawiła się rana operacyjna dokładnie zrosnięta bez żadnego odczynu zapalnego w skórze. W dziesięć dni po operacji doznał pacjent w nocy silnych bólów, które po paru godzinach po podaniu Trae opii uspokoiły się zupełnie, a gdy w dwa dni później zmieniono opatrunek, zauważono obecność małego otworu w bliźnie wydzielającego ropę, który prowadził do ropnia leżącego w głębi w miejscu odciętego wyrostka. Zaprowadzono sączek w głąb, poczem w 6 dni zamknął się doszczętnie kanał ropiejący, a operowanemu pozwolono opuścić łóżko.

Badanie wyciętego wyrostka robaczkowego wykazało w części jego środkowej, rozdętej i obrzękłej obecność kamyka kałowego wielkości ziarna fasoli, dokoła którego błona śluzowa znajdowała się w stanie owrzodzenia, a zresztą w całej długości wyrostka była obrzmiała i przekrwiona. Ciało to obce zalegające w wyrostku robaczkowym, i nie mogące się ztamtąd wydostać, z powodu ściśnienia światła tegoż wskutek obrzmienia

blony śluzowej, powodowało niewątpliwie ataki zapalne objawiające się bólami i potęgujące się aż do zupełnego zatrzymania stolca i wiatrów, do pojawienia się wymiotów przez podrażnienie sąsiedniej blony otrzewnej. Umiejscowienie się bolesności w miejscu ściśle ograniczonem, w okolicy odpowiadającej co do położenia wyrostkowi robaczkowemu, wskazywało jasno, że przyczyna choroby leży w samym wyrostku robaczkowym (przebiegającym u naszego chorego ku dołowi od szczytu kątnicy), że zatem leczenie racjonalne skierować się winno wprost na drogę operacyjną do usunięcia źródła cierpienia zmierzającą. Zważywszy, że nieżytowe zapalenie wyrostka robaczkowego, jak podaje Virchow stanowią znikomą małą procent spraw chorobowych wyrostka a to jedynie kwalifikuje się do leczenia wewnętrznego, konserwatywnego, przyznać trzeba, że leczenie operacyjne epityphlitis nietylko daje wyłączną gwarancję uratowania życia choremu w przypadkach ostrych z przedziurawieniem wyrostka połączonych, lecz również w przypadkach lżejszych, przyostrych i chronicznie przebiegających jedynie na pewne przywraca zdrowie zupełne oswobodzając chorego od cierpienia, którego źródło doszczętnie niweczy.

W trzech przypadkach wrzodów żyłkowych podudzia zastosowano metodę *Bardesca* polegającą na resekcji *venae saphen. maj.* i równocześnie naciągnięciu *nervi peron. commun.* Wynik tego leczenia w przypadku pierwszym, gdzie owrzodzenia były wprawdzie liczne jednak nie zbyt zadawnione, okazał się nader korzystny, gdyż w przeciągu dwóch tygodni przy równoczesnem opatrywaniu owrzodzeń airolem nastąpiło zupełne wygojenie; w dwóch innych przypadkach rezultat nie był tak zadawalający, gdyż lubo powierzchnia wrzodów pokryła się rychło zdrową ziarniną, gojenie postępowało znacznie wolniej i celem doszczętnego zagojenia trzeba było uciekać się nadto do opatrunku Unny z kleiny cynkowej. Dodatkowo wspomnieć należy, że u jednego z chorych w następstwie naciągnięcia *nervi peron.* nastąpił niedowład mięśni przez nerw ten zaopatrywanych z wytworzeniem się stopy szpotawo-końskiej. Porażenie to jednak było przejściowe i ustąpiło zwolna samo przez się bez żadnego leczenia.

Bardzo interesujący i rzadki obraz choroby okazywał chory Nr. prot. 764. X. Y., rządcą ekonomiczny z Galicyi lat 46 leczony z powodu *mycosis fungoides* od dłuższego czasu przez dermatologów krakowskich zgłosił się do szpitala naszego, aby na drodze operacyjnej szukać ulgi w chorobie tak dalece posuniętej, że nietylko wstrzymywała go od zajęć jego zawodowych, lecz uniemożliwiała mu wprost chodzenie i ubieranie się.

Obok licznych przeważnie na skórze tułowia a pojedynczo także na kończynach rozsianych ognisk łuszczących się w postaci plam erytematycznych i wysepek obrączkowych (*stadium eczematosum*), znachodziły się w skórze nacieki płaskie lub lekko na kształt zwojów wyniosłe, barwy różowo lub brunatno czerwonej zlewające się ze sobą w formie girland (*stadium lichenoides*), a nadto spostrzegać się dawały guzy i grzybiaste nacieki wyniosłe o powierzchni owrzodzonej w obu okolicach barko-piersiowych, w miejscu talerza biodrowego zewnętrznego lewego i na podbrzuszu.

Owrzodziły guz usadowiony w okolicy barku lewego dosięgał rozmiarów dwóch pięści męskich, naciek grzybiasty rozciągający się z talerza biodrowego lewego na podbrzusze mierzył w długości 24 cm. a szerokości 13 cm. W pasze lewej gruczoły limfatyczne obrzękle tworzą pakiet wielkości dużej pomarańczy.

Zabieg operacyjny polegał na wycięciu w skórze zdrowej guza osadzonego na szypule niezbyt szerokiej w okolicy barku lewego i zespojeniu szwem rany stąd powstałej, na odpaleniu *thermokauterem* aż do tkanki podskórnej innych dwóch guzów tak szeroko usadowionych że o złczeniu szwem brzegów skóry myśleć nie było można, wreszcie na głębokiem przypaleniu żegadłem *Paquelina* rozległych nacieków grzybiastych.

Najlepszy wynik osiągnięto w miejscu wyciętego nożem guza, gdzie rana skórna prócz nieznacznego ropienia w kanałach szwowych zgoiła się rychło i doszczętnie; tam gdzie odpalono guzy aż do tkanki podskórnej po oddzieleniu się strupa rana goiła się

dobrze z wytworzeniem się zdrowej ziarniny; w miejscach zajętych rozlaniami naciekami grzybiastymi, gdzie ograniczono się tylko do głębokiego przypalenia bez dotarcia jednak do tkanki podskórnej, bujająca po odpadnięciu strupa ziarnina okazywała nawroty choroby, tak że wynikała potrzeba powtórnego przyżegania thermokauterem.

W 4 tygodniu pobytu chorego w szpitalu podano mu Jodothyryn (Bayera) zrazu w ilości 0·50, następnie 0·75 i 1·00 pro die, a to opierając się na dobrych wynikach, które pod wpływem tego środka osiągnął Ewald i inni w leczeniu innych zmian chorobowych w skórze. Już po wyżyciu 10 gr. Jodothyryny zauważono obok przypłaszczanie się licznych drobnych ognisk w skórze tułowia, zmianę pierwotnej barwy tychże, która się stała obecnie mniej żywa. Podmiotowo nie doznawał też chory obecnie swędzenia, które poprzednio dokuczało mu niepomniernie. Prócz miernego schudnienia, braku apetytu i osłabienia nie zauważyliśmy innych objawów ubocznych spostrzeganych przy podawaniu większych dawek jodothyryny, to też z poleceniem dalszego używania tego środka w ilości 1 gr. dziennie wraz z równoczesnem przydaniem rozczynu Fowlera, chory opuścił szpital w tym stanie, że ubieranie i poruszanie się nie sprawiało mu teraz trudności.

Obrzęk gruczołów w pasze lewej zmalał tak, że dochodzi obecnie wielkości jaja kurzego i nie powoduje żadnej bolesności. Później przedstawił się pacjent na posiedzeniu Towarzystwa lekarskiego w Krakowie z tak wybitną poprawą, że przewyższyła ona wszelkie oczekiwania.

W miejscu guzów i nacieków grzybiastych drogą operacyjną usuniętych zauważono obecnie zdrowe, gładkie blizny, a liczne ogniska inne rozsiane po tułowiu i kończynach przedstawiały się jako płaskie plamki barwikowe, nie okazujące wcale dawnych zmian chorobowych. Stan ogólny chorego poprzód wynędzniały skutkiem długotrwałego cierpienia, obecnie był kwitnący, a pacjent z uciechą wspomniał, że od miesiąca wykonuje swoje zajęcia zawodowe bez przeszkody.

Wobec niewyjaśnionej dotąd aitiologii cierpienia noszącego nazwę mycosis fungoides należało korzystać z nadarżającej się sposobności i przypadek powyższy wyczerpująco wybadać. Badanie krwi nie wykazało żadnych zmian w stosunku ilościowym ciałek białych do czerwonych. Poszukiwania bakteryologiczne przez przeszczepianie na pożywki i zwierzęta pozostało bez rezultatu, to znaczy, że pożywki pozostały jałowe, a zwierzęta szczepione cząstkami wyciętych tkanek mykotycznych dotąd nie okazują żadnych zmian chorobowych.

Badanie histologiczne tkanek jest jeszcze w toku.

Co do narodowości:

Nazwa krajów	Liczba	Nazwa krajów	Liczba
Pozostało z roku 1898	72	Z przeniesienia	922
Z Bukowiny	1	Z Prus	2
„ Czech	9	„ Rosyi	4
„ Galicyi	791	„ Śląska austriackiego	2
„ Królestwa Polskiego	35	„ Tyrolu	1
„ Morawy	14	„ Węgier	12
Do przeniesienia	922	Razem	943

Co do stanu i zatrudnienia:

	Liczba		Liczba		Liczba
Z roku 1898 pozostało	72	Z przeniesienia	205	Z przeniesienia	410
Agentów	2	Krawców	32	Ślusarzy	19
Akademików	1	Kucharzy	5	Służących	47
Aptekarzy	1	Kupeców	4	Służących z magistratu	3
Architektów	2	Lakierników	1	„ z kolei	3
Bednarzy	2	Leśniczych	3	Strażaków akcyzowych	20
Blacharzy	5	Malarzy pokojowych	4	„ pożarnych	8
Bronzowników	4	Masarzy	3	Stolarzy	4
Brukarzy	2	Maszynistów	3	Studentów	21
Budowniczy	1	Mechaników	1	Stróżów domowych	4
Ceglarzy	19	Młynarzy	4	„ hotelowych	5
Cieśli	7	Monterów	2	Subjektów handlowych	13
Dorózkarzy	1	Murarzy	33	Szewców	41
Druciarzy	1	Muzyków	1	Tapicerów	3
Drukarzy	12	Nauczycieli	1	Tkaczy	2
Duchownych świeckich	7	„ pryw.	2	Tokarzy	5
„ zakonnych	15	Obraźników	1	Urzędników c. k.	5
Dzieci płci męskiej	4	Odlewaczy żelaza	1	„ prywatnych	5
„ „ żeńskiej	4	Ogrodników	2	Wiesniaków	36
Fryzjerów	5	Pasterzy	2	Właścicieli dóbr	2
Garbarzy	1	Piekarzy	29	„ realności	2
Kamieniarzy	8	Pisarzy	8	Wóźniców	19
Kapeluszników	7	Piwowarów	2	Wyrobników	192
Kelnerów	10	Politechników	1	Wyrobnic	4
Kominiarzy	5	Posługaczy publ.	3	Zegarmistrzów	1
Kościelnych	1	Prywatystów	6	Złotników	2
Koszykarzów	2	Robotników fabrycznych	45	Żebraków	52
Kotlarzy	2	Rymarzy	2	Żony wyrobników	3
Kowali	2	Rzeźników	4	Bez zatrudnienia	2
Do przeniesienia	205	Do przeniesienia	410	Razem	943

Sprawozdanie statystyczne.

Szpital posiada od 1 Listopada 1897 r 60 łóżek dla chorych.

Z przyjętych w r. 1899 mężczyzn 860 i kobiet 11, było wyznania rzym. kat. 821, grecko kat. 8, ewangelików 5 i 37 starozakonnych.

Z liczby 943 osób, leczonych w ciągu roku 1899 opuściło szpital 741 wyleczonych, 58 w stanie polepszenia, a 10 niewyleczonych. Zmarło zaś 68, a pozostało na rok 1900 w leczeniu 66.

Ogólna liczba dni leczenia wszystkich chorych wynosiła 19.939, z czego 15.751 było bezpłatnych; przeciętna zaś ilość dni leczenia jednego chorego wynosi 21.16 dni.

Najwięcej chorych przyjęto do szpitala w Styczniu 99, w Lutym 86; najmniej zaś w Listopadzie i w Grudniu po 54; najwięcej chorych umarło w Grudniu 10; w miesiącach zaś w Maju i w Lipcu umarło po 3 osoby.

Ogólny procent śmiertelności wynosił 7.9%; odjąwszy zaś 20 zmarłych na gruźlicę; przywiezionych w stanie konania 5, zmarłych na uwiąd starczy 9; wypada procent śmiertelności na pozostałych leczonych 3.6%.

Wysoką cyfrę śmiertelności tłumaczy ta okoliczność, że między 68 zmarłymi oprócz 5 przywiezionych w stanie konającym, było jeszcze 27 chorych, którzy dobrodziejstwa należytego pielęgnowania chorych przed śmiercią doznali zaledwie 1—8 dni, a zatem dostawieni zostali do naszego zakładu w stanie wykluczającym zupełnie widoki polepszenia a tembardziej wyleczenia.

Z apteki szpitalnej wydano 9.713 rozmaitych środków leczniczych co według zwykłej taksy (norma panperum) wynosi 3.468 Koron 76 halerzy.

W ambulatoryum szpitala udzielono 15.286 osobom bezpłatnej porady i pomocy lekarskiej; z tych było 8158 osób z Krakowa; 2401 z Podgórze; 3331 z okolicy Krakowa i 1396 żołnierzy.

Dr Aleksander Bossowski,
Docent Uniwersytetu Jagiellońskiego,
operator szpitala.

Dr Jan Buszek,
Fizyk szpitala.

Dr Antoni Filimowski,
Ordynaryusz szpitala.

Wykaz liczbowy chorych

we wszystkich niżej poszczególnionych 15 Szpitalach Braci Miłosierdzia austriacko-czeskiej prowincyi zakonnej w roku 1899 przyjętych, leczonych i pielęgowanych.

Miejscowości szpitali Braci Miłosierdzia	Ilość łózek *)	Z roku 1898 pozostało		W roku 1899 przyjęto		Między tymi było							Wyszło		Zmarło		Pozostaje w leczeniu na r. 1900		Liczba dni leczenia		
		Mężczyzn	Kobiet	Mężczyzn	Kobiet	Katolików	Greków	Ewangelik.	Starokatol.	Starozakon.	Mahomet.	Pogan	Bezwyznan.	Mężczyzn	Kobiet	Mężczyzn	Kobiet	Mężczyzn		Kobiet	
Wiedeń założony w r. 1614	280	257	—	5072	—	4692	16	132	—	228	—	1	3	4767	—	293	—	269	—	160350	
Walezyce w Dolnej Austrii zał. 1605 . .	60	56	—	1153	—	1128	—	16	—	9	—	—	—	1075	—	66	—	68	—	19670	
Kraków założ. 1609 r. przyłącz. do austr. prowincyi 1865 . .	60	66	6	860	11	821	8	5	—	37	—	—	—	797	12	65	3	65	1	19939	
Zebrzydowice w Galicyi zał. 1611, przył. do czesko-austr. prowincyi 1797	28	15	12	308	241	531	—	4	—	13	—	—	—	291	233	17	7	15	13	9795	
Praga zał. w r. 1620	165	160	—	3703	—	3602	5	43	—	52	—	—	1	3464	—	222	—	177	—	63443	
Gorycya w Nadbrzeziu, publiczny szpital zał. w r. 1656	200	199	2	1005	2	995	—	7	—	5	—	—	—	883	—	128	1	193	3	69450	
Nowe Miasto n. Mett. w Czechach zał. w r. 1692	24	19	—	353	—	347	—	6	—	—	—	—	—	318	—	33	—	21	—	6836	
Cieszyn na Szląsku austr. zał. w r. 1700	60	53	—	1012	—	861	2	137	—	12	—	—	—	925	—	77	—	63	—	19873	
Prościejów na Morawie zał. w r. 1739 . .	60	38	—	712	—	705	—	4	—	3	—	—	—	649	—	52	—	49	—	13 17	
Kukus w Czechach zał. w r. 1743	18	16	—	215	—	215	—	—	—	—	—	—	—	192	—	22	—	17	—	4389	
Berno zał. w r. 1748	62	65	—	1383	—	1343	3	20	—	16	—	—	1	1319	—	67	—	62	—	21982	
Berno zał. w r. 1893	120	69	—	99	—	97	—	2	—	—	—	—	—	28	—	18	—	122	—	41227	
Letowice na Morawie zał. w r. 1750	16	12	—	303	—	296	—	7	—	—	—	—	—	283	—	13	—	19	—	3937	
Wiedeń dom rekonescentów założ. w r. 1753	65	30	—	559	—	542	4	9	—	4	—	—	—	538	—	2	—	49	—	14272	
Linz zał. w r. 1783	80	65	—	1627	—	1589	3	28	—	7	—	—	—	1536	—	76	—	80	—	26676	
Wyzowice na Morawie zał. w r. 1781 . .	10	12	—	186	2	174	1	12	—	1	—	—	—	173	1	13	1	12	—	3581	
Razem	1308	1132	20	18550	256	17938	42	433	—	387	—	1	5	17238	246	1164	12	1281	17	438137	
		1152		18806		18806								17484		1176		1298			
		19958																		19958	

Wiarogodność powyżej podanych dat statystycznych potwierdza

Wiedeń, 1 Stycznia 1899 r.

Radca Cesarski **Fr. Jan Boży Sobel**

Prowincyał i wizytator,

Kawaler orderu Franc. Józefa, Właściciel złotego krzyża zasługi,
Odznaki wojennej i jubileuszowej,
Właśc. orderu pruskiego z koroną, Notaryusz biskupi, etc., etc.

*) W czasie zwiększenia się liczby chorych. dostawia się także odpowiednią ilość łózek.

